

University of Groningen

Boekaankondiging

Kuipers, Theo A.F.; Kuipers, Theodorus

Published in:
Algemeen Nederlands tijdschrift voor wijsbegeerte

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
1979

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Kuipers, T. A. F., & Kuipers, T. (1979). Boekaankondiging: G. De Brock E.a., de natuur. *Algemeen Nederlands tijdschrift voor wijsbegeerte*, 71(3), 200-201.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

generatieve taalwetenschap bv. niet in staat om aan te geven wat nu eigenlijk de 'feiten' van zijn wetenschap zijn (p. 88/9), en kan het onderzoek niet tegemoet komen aan de eis tot kwantificeren (p. 93). Toch is dit voor de schrijver geen reden om de wetenschappelijke status te onthouden aan generatief taalonderzoek.

Zoals reeds gezegd, het boek van Botha is een goede methodologische handleiding, mits men er rekening mee houdt dat de schrijver uitgaat van een bepaalde methodologie. In de inleiding wordt gesuggereerd, dat het boek tevens een wetenschapsfilosofische handleiding zou zijn. Hier worden m.i. te hoge verwachtingen gewekt. Het boek houdt op waar de filosofische vraagstelling begint; wellicht bewust, want het wil 'buiten controversen blijven' (p. 9).

Wij zouden daarom willen konkluderen dat Botha's boek een helder geschreven, goed leesbare handleiding is voor het niet gemakkelijk toegankelijke gebied van het taalgeneratief onderzoek. Daarbij is het echter noodzakelijk — zoals de achterflap vermeldt — dat de lezer al in zekere mate met de generatieve taalkunde bekend is.

J. Schopman

G. DE BROCK e.a., *De Natuur: Filosofische Variaties*, Opgedragen aan Prof. Dr. A. G. M. van Melsen, Ambo, Baarn, 1978, 151 blz., f 22,50, serie: Annalen van het Thijmgenootschap, jaargang 66, aflevering 1.

Dit boek is een huldeblijk aan Prof. A. G. M. van Melsen, ter gelegenheid van zijn 65e verjaardag in 1977, in de vorm van filosofische bijdragen 'geschreven door mensen die met van Melsen direct of indirect betrokken zijn geweest', aldus het woord vooraf. Het bevat drie bijdragen van natuurfilosofische aard, drie over onderwerpen uit de filosofie der natuurwetenschappen en één over ethiek en natuurwetenschappen. Achterin is tevens de, indrukwekkende, volledige bibliografie van het werk van Van Melsen opgenomen.

In 'Het primaire in de natuur: contrapunt variatie op een thema van Van Melsen' verdedigt G. Debrock het bestaansrecht van de natuurfilosofie aan de hand van haar uitgangspunt: het belang van de primaire ervaring van de mens. In grote trekken wordt het thema historisch belicht, uitmondend in de visies van Bergson en Whitehead. Als mogelijke taak van de natuurfilosoof ziet Debrock het herontdekken in de wetenschappelijke feiten van het primaire in de ervaring. Het is m.i. echter de vraag of dat op verantwoorde wijze kan geschieden zolang 'Wetenschap en individu zijn elkaar uitsluitende begrippen' (25) als premisse wordt genomen.

De rol van Giordano Bruno in de evolutie van het ruimte-begrip uit het plaats-begrip wordt door J. van den Berk belicht in 'Over natuurlijke plaats en oneindige ruimte — een commentaar'. De auteur zoekt daarbij aansluiting bij het gedachtegoed van J. H. van den Berg en M. Foucault. Het resultaat is een wat rommelige collage van nu en dan boeiende gezichtspunten.

W. P. Welten behandelt 'De leer der doeloorzakelijkheid in Whiteheads metafysiek'. Recent besprak hij in dit tijdschrift (71.1 (jan. 1979), pp. 2-22) Whiteheads opvatting over werkoorzakelijkheid. De combinatie van deze twee artikelen vormt een scrupuleuze poging de metafysica van de latere Whitehead (met name in *Process and Reality*) toegankelijk te maken en is als zodanig een test-case voor diegenen die mogelijk belang stellen in deze metafysica als procesfilosofie.

'Over en voorbij de taal der structuren' biedt een overzicht van de hand van P. B. Scheurer van de vier typen taal die men krijgt door combinatie van de vier kenmerken: eindig resp. oneindig aantal tekens (beter ware de tweedeling discreet/continu) en één- resp. meerdimensionale compositie van tekens. Voorbeelden van eendimensionale talen zijn: natuurlijke taal (eindig) en barometer (oneindig); van meerdimensionale talen: scheikundige structuurformules, genetische code, grafenrepresentatie (alle eindig) en foto's, skulpturen (oneindig). Het is een verhelderend overzicht voor wie bereid is flink wat gekunstelde termen te slikken, zoals logomathica voor eindige eendimensionale talen, door Scheurer ook de taal der structuren genoemd en voor wie tevens niet opziet tegen magische inleidende opmerkingen als 'De kwantiteit wordt middels het volgende procédé geabsorbeerd' (62).

In 'Waarheid en empirische wetenschap' geeft P. J. Lansdorp eerst een overzicht van waarheidstheorieën om vervolgens te poneren dat drie daarvan, de correspondentie-, de coherentie- en de pragmatistische theorie, elk hun eigen plaats en betekenis hebben in de empirische cyclus. Een synthetische visie die nadere aandacht en uitwerking verdient.

P. A. Kroes bespreekt de vraag 'De driedimensionaliteit van de fysieke ruimte: conventie of empirisch feit?' in termen van het empirisch te beslechten probleem of de fysieke ruimte continu of discreet is. Is de ruimte continu dan is het aantal van drie dimensies een empirisch feit, is de ruimte (op submicroscopisch niveau) discreet dan berust dit aantal uiteindelijk op een conventie. Voor wie enige topologische kennis bezit wordt hier een doortimmerd, compact en (vergelijken-derwijs weldadig) helder verhaal geboden dat blijk geeft van kennis van zaken.

Ph. J. L. M. Verdult en Th. M. van Venrooij bieden tot slot in 'Utilitaristische ethiek en de rechtvaardiging van de beoefening van de natuurwetenschappen' een genuanceerde uiteenzetting van het utilitarisme, dat te licht bevonden wordt als basis voor een ethische theorie, maar wel geschikt geacht wordt als 'poging van *morele opwekking en overreding tot zedelijk goed handelen*' (126). Het tweede deel is aanmerkelijk minder genuanceerd. Natuurwetenschap is niet alleen nuttig om de mens (beter) in staat te stellen zedelijk te handelen en te leven, de beoefening ervan is op zich al een zedelijke activiteit. Dat laatste wordt gebaseerd op de opvatting 'Zedelijkheid is het tot verwerkelijking brengen van wat het wezen van de mens uitmaakt' (129), een toverformule die ook hier oplevert wat beoogd wordt.

Overzien we de bundel als geheel dan mogen we aannemen dat deze een representatief beeld geeft van wat Van Melsen in Nijmegen op gang heeft gebracht. Echter, de natuurfilosofische variaties doen terug verlangen naar het welsprekende proza van Van Melsen zelf en de ethische variatie getuigt van isolement ten opzichte van landelijke discussies. Alleen de wetenschapsfilosofische variaties bieden originele gezichtspunten over geavanceerde onderwerpen. Ze versterken mijn vermoeden dat landelijke samenwerking van wetenschapsfilosofen vruchtbaar kan zijn.

Theo Kuipers

ARIE RIP, *Wetenschap als mensenwerk*, Ambo, Baarn, 1978, 210 blz., f 22,50.

In *Wetenschap als mensenwerk* krijgen allerlei belangwekkende sociale en organisatorische kanten van het wetenschapsbedrijf – in vergelijking tot andere, soortgelijke geschriften – veel aandacht. Het boek valt in drie delen uiteen.

Het begint met een (zeer) elementaire inleiding in de wetenschapsfilosofie. Epistemologische vragen worden echter snel terzijde geschoven, om plaats te maken voor de sociale kenmerken van wetenschap. Van bv. het demarcatieprobleem blijft dan niet veel meer over: 'Pas met het voortschrijden van de institutionalisering van de wetenschap wordt de afbakening duidelijker omdat er dan sociale kenmerken zijn: bijv. dat wat in een wetenschappelijk genootschap besproken is, is wetenschap; of (later) wat door mensen met een wetenschappelijke opleiding aan een universiteit gedaan wordt.' (p. 32) Zó valt kantinebezoek van het wetenschappelijk personeel onder de wetenschappelijke activiteiten, het verrichten van een experiment door een technicus echter niet. Ook andere sociologische aspecten van wetenschap krijgen veel aandacht: communicatiepatronen, bij voorbeeld; een achttal pagina's wordt zelfs aan patronen van citaties gewijd, een onderwerp waarvan het theoretisch belang toch twijfelachtig is. Wat betreft de vele wetenschapshistorische voorbeelden die Rip in dit deel bespreekt valt een zekere voorkeur te bespeuren voor het belang van experimenteel werk; misschien komt dat, omdat de auteur *chemicus* is, en zijn voorbeelden vaak aan de geschiedenis van de scheikunde ontleent.

Het tweede deel van *Wetenschap als mensenwerk* behandelt de rol van de (natuur-)wetenschap in de (Westerse) samenleving. Daar worden kwesties besproken als de rol van de wetenschap in de industriële productie en de samenhang van wetenschappelijke en technische ontwikkeling; ook de relaties van wetenschap en overheid worden aangeroerd, en in dat kader wordt onder meer gesproken over wetenschap en militair-industrieel complex, en over problemen van wetenschapsbeleid.

In het laatste deel staat de positie van wetenschapsmensen centraal, en krijgt de lezer informatie over verschillende soorten beroeps- en wetenschappelijke verenigingen, over de huidige financiering van het wetenschappelijk onderzoek in Nederland en zelfs over de verwachtingen met betrekking tot de arbeidsmarkt en de salarissen van diegenen die werk kunnen vinden. Bovendien komen in dit deel de verschillende houdingen ter sprake die een wetenschapsman kan innemen, en in dat verband wordt tevens gesproken over problemen betreffende de 'verantwoordelijkheid van onderzoekers'.